

MERKEL DÖNEMİNDE ALMANYA'NIN IRAK POLİTİKASI

PROF. DR. KEMAL İNAT

Öğretim Üyesi SAKARYA ÜNİ.

“

Almanya'nın Irak politikasının şekillenmesinde ABD'nin bölge politikasının belirleyici faktörlerin başında geldiğini ifade etmek mümkündür. Bu çerçevede Washington'un Ortadoğu politikasında çok etkili olan İsrail lobisinin de dolaylı olarak Berlin'in Irak politikasının şekillenmesinde etkiye bulunduğu altını çizmek gerekmektedir.

”

Şansölye Angela Merkel'in 16 yıllık iktidarı sona ererken Almanya'nın Irak politikasına baktığımızda, kendinden önceki Şansölye Gerhard Schröder'den farklı olarak Merkel'in ABD'nin Irak politikasıyla uyumlu bir çizgi takip ettiğini söylemek mümkündür. Schröder, 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgalinin en sert muhaliflerinden biriymişken 2005 yılında iktidarı devralan

Merkel gerek Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile ilişkiler gerekse DEAS'a karşı mücadele konularında Amerika'ya destek vermiştir. İki lider arasındaki bu politika değişikliğini uluslararası siyasal sisteme ve Avrupa Birliği (AB) ile Almanya'nın bu sistemdeki rolüne bakışlarındaki farklılıkla açıklayabiliriz. Schröder, o dönemki en önemli ortağı Fransız Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ile

birlikte, AB'nin ABD'nin gölgesinden çıkıp küresel siyasette ve uluslararası güvenlik konularında daha etkin rol alması gerektiğini düşünürken, Merkel Washington'un liderliğini sorgulamadan özellikle güvenlik alanında ABD ile birlikte hareket etme fikrindeydi. Avrupalı müttefiklerini rahatsız eden adımlar atan Trump döneminde Merkel'in bu yaklaşımının bazı istisnaları olmasına rağmen genel olarak Almanya Merkel döneminde ABD ile uyumlu bir dış politika izledi ve Irak konusunda da bu uyumu görmek mümkündür.

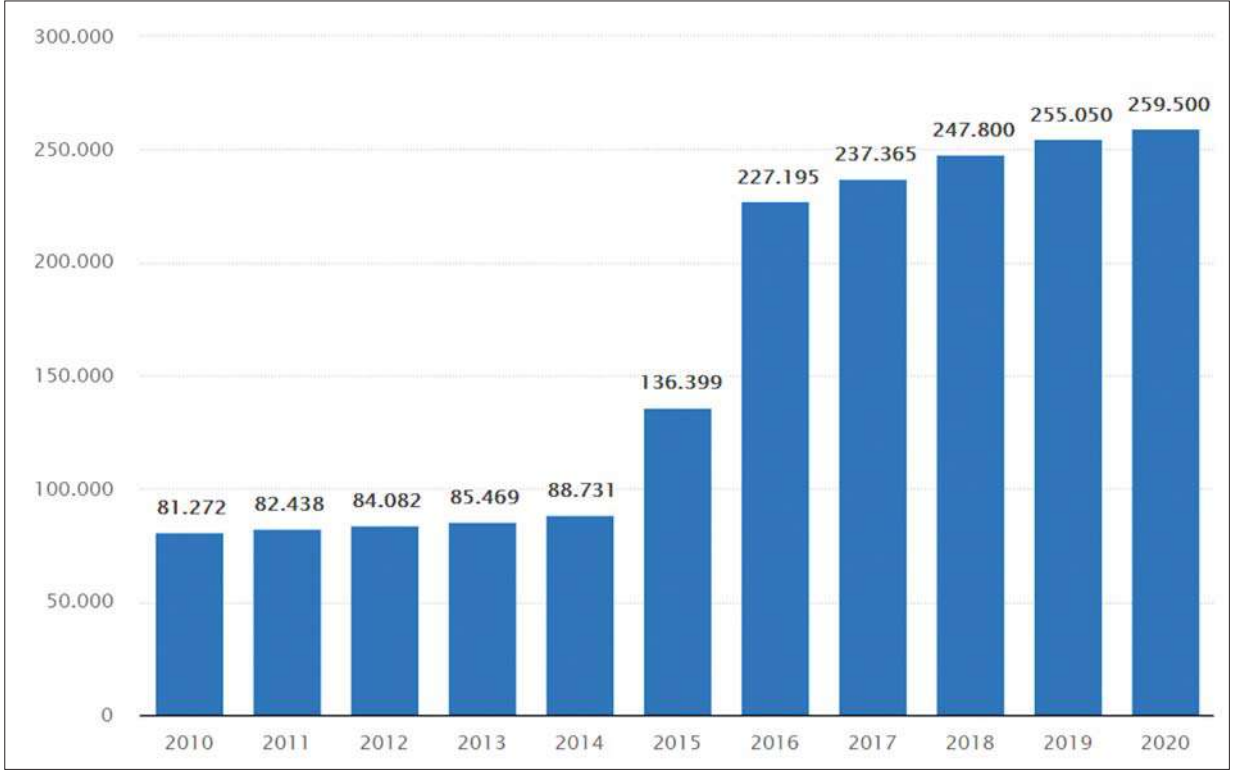
IRAK POLİTİKASINI ŞEKİLLENDİREN UNSURLAR

Bu noktadan hareketle, Almanya'nın Irak politikasının şekillenmesinde ABD'nin bölge politikasının belirleyici faktörlerin başında geldiğini ifade etmek mümkündür. Bu çerçevede Washington'un Ortadoğu politikasında çok etkili olan İsrail lobisinin de dolaylı olarak Berlin'in Irak politikasının şekillenmesinde etkiye bulunduğu altını çizmek gerekmektedir. Özellikle Almanya'nın Irak Kürtlerine verdiği desteği ABD ve İsrail'in Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) politikalarıyla birlikte düşünmek gerekmektedir. Her üç ülkenin de kolay yönlendireceklerini ve bölge siyasetleri açısından önemli bir enstrüman olarak kullanabileceklerini düşündükleri otonom hareket eden bir Kürt otoritesinin oluşması konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları ancak bu düşüncelerin hayata geçirilmesi konusunda ayrıştıkları noktaların da olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Almanya ve ABD, IKBY'yi silahlandırarak bağımsız hareket eden bir Kürt varlığı oluşmasına destek vermelerine rağmen, İsrail'in aksine, 2017 yılında Mesud Barzani önderliğinde yapılan bağımsızlık referandumuna destek vermekten kaçınmışlardır. Dönemin Alman Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel, "Yapılan bütün uyarılara ve uluslararası camianın karşı çıkmasına rağmen gerçekleştirilen referandumun hukuksal olarak geçersiz" olduğunu açıklayarak Almanya'nın o dönemde Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasından yana olduğunu göstermiştir.

Yaptığı yardımlarla Irak'ın kuzeyinde fiili bir devlet yapısının ortaya çıkmasına katkıda bulunan Almanya'nın 2017'deki referanduma karşı çıkmasını konjonktürel kaygılarla açıklamak mümkündür. Bağdat, Ankara ve Tahran'ın şiddetle karşı çıktığı ve Kerkük gibi tartışmalı bölgeleri de kapsayan referandum sonrasında gelecek muhtemel bağımsızlık ilanı nedeniyle bölgenin derin bir istikrarsızlığa sürüklenmesi endişesi, DEAŞ gibi terör örgütlerini ve Ortadoğu kaynaklı mülteci dalgalarını güvenliği ve sosyo-ekonomik istikrarı için bir tehdit olarak gören Almanya'nın tutumunda etkili olmuştur. Berlin'in bölge Kürtlerini Türkiye, Irak ve İran'a karşı politikalarında bir baskı aracı kullanma arzusu olsa da bunu bölge ülkeleriyle ilişkilerini tamamen bozacak ve kaos oluşturacak şekilde

yapmaktan kaçındığı açıktır. 2017'de DEAŞ'ın neden olduğu kaostan yeni çıkmış Irak'ın, Barzani'nin bağımsızlık referandumunu nedeniyle yeni bir kaosa sürüklenmesi Almanya ve diğer Avrupa ülkeleri için tehditlerin artması anlamına gelecekti. 2015 yılında Avrupa kapılarına akın eden ve büyük bir siyasi krize yol açan mülteci dalgasıyla birlikte Suriyeli mültecilerin yanında, DEAŞ'tan kaçan çok sayıda Iraklı mültecinin de Almanya'ya ulaşmış olması Berlin'in bu kaygılarının açık göstergesidir. Bu dalgayla birlikte Almanya'daki Iraklı yabancıların sayısı yaklaşık üç kat artarak 259.500'e yükselmiştir (Grafik 1). Artan mülteci sayısının aşırı sağcı partilerin oy oranlarını artırmak suretiyle Almanya siyasetini ne kadar derinden etkilediği düşünüldüğünde Berlin'in Irak politikasının

Grafik 1. Almanya'daki Iraklı Yabancıların Sayısı (2010-2020)

Kaynak: Statista

temel hedeflerinden birinin bu bölgeden yeni mülteci gelmesinin önlenmesi olduğu söylenebilir.

Almanya'nın Irak politikasının şekillenmesinde etkili olan faktörlerden biri de ekonomik çıkarlardır. Irak'ın enerji kaynakları açısından zengin potansiyeli ve oldukça yüksek miktardaki petrol gelirleri dünyanın en önemli ticaret devletlerinden biri olan Almanya'nın ilgisini çekmektedir. 2020 yılında Irak'a yaklaşık 1,1 milyar dolarlık ihracat gerçekleştiren Almanya'nın ilgisi Irak'ın geneline olduğu kadar 2009 yılında Erbil'de bir başkonsolosluk açtığı IKBY bölgesine de yönelmektedir. Ancak Berlin'in çok sayıda Alman yatırımcısının faaliyette bulunduğu IKBY ile ilişkilerinde Bağdat ile hassas bir den-

geyi de gözettiği görülmektedir. Bu çerçevede Almanya'nın Kuzey Irak'taki ekonomik aktiviteleri de askerî faaliyetleri de Bağdat yönetiminin onayıyla gerçekleştirilmektedir.

Almanya'nın Irak'ın kuzeyindeki askerî faaliyetleri 2014 yılında oluşturulan DEAŞ karşıtı koalisyon çatısı altında sürdürülmektedir. Bu amaçla ihdas edilmiş "Inherent Resolve" misyonu çerçevesinde Alman AWACS uçakları 2015 yılından itibaren Irak ve Suriye hava sahasını gözetlemekte ve "Capacity Building Iraq" misyonu çerçevesinde de Alman subayları hem merkezî Irak hükümeti hem de IKBY emri altındaki güvenlik güçlerine askerî eğitimler vermektedir.

“

Merkel döneminde Berlin, genel olarak Washington ile uyumlu bir Ortadoğu politikası izleme çabası içerisinde olsa da ABD'nin özellikle George W. Bush ve Donald Trump dönemlerinde, İsrail lobisinin de kışkırtmasıyla Irak ve diğer bazı bölge ülkelerine karşı saldırgan politika izlemesi mülteci sorununu, radikalizmi ve ona bağlı olarak terörizmi artıran bir etki yapmıştır.

”

IRAK POLİTİKASINDAKİ AÇMAZLAR

Almanya'nın Irak politikası açısından karşı karşıya olduğu birta-

kım handikaplardan da bahsetmek gerekir. Bunlardan ilki, Washington'un Irak'a yönelik politikasının Almanya için ürettiği maliyettir. Merkel döneminde Berlin, genel olarak Washington ile uyumlu bir Ortadoğu politikası izleme çabası içerisinde olsa da ABD'nin özellikle George W. Bush ve Donald Trump dönemlerinde, İsrail lobisinin de kışkırtmasıyla Irak ve diğer bazı bölge ülkelerine karşı saldırgan politika izlemesi mülteci sorununu, radikalizmi ve ona bağlı olarak terörizmi artıran bir etki yapmıştır. Bu sorunlar konusundaki hassasiyetine ve endişelerine rağmen Almanya'nın Washington'un söz konusu saldırgan politikaları karşısında sessiz kalması ve hatta bazı örneklerde görüldüğü gibi bu politikalara destek vermesi, Alman kamuoyunda da eleştiri konusu olmaktadır. Buna örnek olarak 2020 Ocak ayında İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şabi Komutanı Ebu Mehdi el-Mühen-dis'in, ABD tarafından Irak'ta öldürülmesine Alman hükümetinin verdiği tepki ve ona yönelik içerideki tepkiler gösterilebilir. Bölgede istikrarsızlığı artıran bu hukuksuz girişim karşısında Alman hükümeti, tarafları gerilimi artıracak adımlar atmaktan kaçınmaya çağırarakla yetinirken bu tepkisizlik, bazı medya organları tarafından eleştirilmiş, bazı siyasetçilerse ABD'nin söz konusu saldırıyı Almanya'daki Ramstein Hava Üssü'nden gerçekleştirmesine müsaade eden Alman hükümeti ve Şansölye Merkel'e karşı suç duyurusunda bulunmuşlardır. Ancak Federal Almanya Savcılığı, Merkel'in söz konusu saldırıyı önleme

yükümlülüğü olmadığı gerekçesiyle bu suç duyurusu nedeniyle soruşturmaya gerek görmemiştir.

“

Bölgedeki Kürtlerle ilişkilerini geliştirmek suretiyle özellikle Irak ve Türkiye üzerinde baskı oluşturacak bir araca sahip olmak isteyen Berlin yönetimi, zaman zaman bu politikası yüzünden başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleriyle sorunlar yaşamaktadır. Diğer yabancı aktörler gibi Almanya'nın da kendi iç işlerine müdahale anlamına gelecek girişimlerinden rahatsız olan bölge ülkeleri, Berlin'in insan hakları ya da demokrasi gibi gerekçelerle kendisine bir nüfuz alanı oluşturma çabası yüzünden Almanya ile ilişkilerine genel olarak şüpheyle yaklaşmaktadır.

”

Almanya'nın Irak politikasındaki ikinci handikap ise Irak Kürtleriyle

kurduğu ilişki üzerinden yaşadığı ikilemdir. Bölgedeki Kürtlerle ilişkilerini geliştirmek suretiyle özellikle Irak ve Türkiye üzerinde baskı oluşturacak bir araca sahip olmak isteyen Berlin yönetimi, zaman zaman bu politikası yüzünden başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleriyle sorunlar yaşamaktadır. Diğer yabancı aktörler gibi Almanya'nın da kendi iç işlerine müdahale anlamına gelecek girişimlerinden rahatsız olan bölge ülkeleri, Berlin'in insan hakları ya da demokrasi gibi gerekçelerle kendisine bir nüfuz alanı oluşturma çabası yüzünden Almanya ile ilişkilerine genel olarak şüpheyle yaklaşmaktadır.

Sonuç olarak, Çin'in de “Bir Kuşak Bir Yol” projesiyle artan bir hızla bölgeye girdiği düşünüldüğünde, Almanya ve diğer Batılı ülkelerin Irak ve diğer Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerinde karşılıklı egemenliğe saygı temelinde rasyonel bir politika geliştirmeye çalışmaları Çin'e karşı rekabetlerinde bu bölgeyi kaybetmemeleri için önemlidir. ■